

**TERI
PRAČET**
ROMAN O DISKSVETU
DEDA PRAS

Preveo
Aleksandar Milajić

■ Laguna ■

Naslov originala

Terry Pratchett
HOGFATHER

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1996

First Published by Victor Gollancz Ltd, London

Translation copyright © 2008, 2025 za srpsko izdanje,
LAGUNA

Cover illustration copyright © Kirby, Josh via Agentur
Schlück GmbH

Posvećeno vlasniku jedne ilegalne knjižare, među prijateljima poznatom kao „pi-pint“, zato što mi je još pre mnogo godina postavio pitanje koje Suzan postavlja u ovoj knjizi. Stvarno me čudi što se više ljudi nije zapitalo to isto...

I mnogim prijateljima koji više nisu tu.

Sve na svetu ima svoj početak, iako se mnogi fizičari ne bi složili s tim.

Odvajkada ljudi imaju nejasnu predstavu o problemu početka. Naglas se pitaju kako radi plug za čišćenje snega i odakle sastavljači rečnika znaju kako se tačno piše koja reč. I uvek je tu ona neodoljiva potreba da se u petljama, zavojima i čvorovima prostorno-vremenskog tkanja pronađe tačka u koju se može upreti metaforičkim prstom i reći da je tu – eto, baš *tu* – sve počelo...

Nešto je svakako počelo kada je Esnaf ubica primio u svoje redove gospodina Čajupeta, koji je imao malo drugačiji pogled na svet, što se između ostalog ispoljavalo tako što je druge ljude posmatrao kao predmete. (Kasnije je lord Dauni, upravnik esnafa, izjavio: „Sažalili smo se na njega jer je veoma rano izgubio roditelje. Sada verujem da je trebalo da se malo zapitamo.“)

Ali sve je zapravo počelo još mnogo ranije, pre nego što su ljudi zaboravili da se najstarije priče u manjoj ili većoj meri svode na krv. Kasnije su izbacili krvave detalje kako bi sve to

bilo prihvatljivije deci, ili pre onima koji ih deci pričaju nego samoj deci (koja su, ako ćemo pravo, bitno krvožednija ako je reč o pravednom krvoproliću*), da bi se na kraju zapitali šta se to desilo s pričom.

U stvari, počelo je čak i ranije, kada je nešto u tami najdubljih pećina i najmračnijih šuma pomislilo: ama šta su zapravo *ta* stvorenja? Držaću ih na oku...

I još mnogo, mnogo ranije, u vreme nastanka Disksveta, koji i dan-danas jezdi kroz kosmos na leđima četiri slona što stoje na oklopu divovske kornjače – Velikog A'Tuina.

Možda se na tom svom putu Disksvet kao mače u kućinu upliće u visokospecijalizovane končice prostorno-vremenskog tkanja, one što se umigolje u svaku priču na koju naiđu, razvlačeći ih pritom i kidajući ih, ili ih pak preplićući u nove oblike.

Naravno, možda i nije tako. Ili što je lepo rekao filozof Didaktil: „Stvari se prosto dese i gotovo.“

Stariji čarobnjaci Nevidljivog univerziteta stajali su i zurili u vrata.

Uopšte nije bilo sumnje da je onaj ko ih je zatvorio želeo da ostanu zatvorena, pošto su desetinama eksera bila prikovana za dovratak. Ovo mu nije bilo dosta pa je preko njih zakucao daske. A pride ih je sve do tog jutra skrivala velika polica za knjige.

„Tu ti je i natpis, Ridkali“, reče dekan. „*Verujem* da si ga pročitao. Vidiš? Lepo piše: 'Ni pod kojim okolnostima ne otvarajte ova vrata.'“

* Što će reći: o onima koji su to i zaslužili. A možda i o onima koji nisu. S nekom decom nikad ne znate na čemu ste.

„Naravno da sam ga pročitao“, na to će Ridkali. „A šta misliš, zašto hoću da ih otvorim?“

„Hm... zašto?“, upita predavač savremenih runa.

„Pa da vidim zašto su to napisali, naravno.“*

Rukom je pozvao Moda, univerzitetskog baštovana i patuljka za neprijatne poslove, koji je stajao nedaleko odatle s ćuskijom u rukama.

„Hajde, momčino.“

„Sluga pokorni, gospodine“, odgovori baštovan.

„U planovima stoji da je tu kupatilo“, vikao je Ridkali ne bi li nadjačao cepanje drveta. „Pa šta bi, ako bogove znate, moglo biti opasno u jednom kupatilu? *Hoću* svoje kupatilo. Dosadilo mi je da se kupam s vama. To je vrlo nehygijenski. Svašta može da se zakači. Kad se mnogo ljudi kupa zajedno, ni Bradavičavi gnom nije daleko.“

„A je l' to neki rođak vile Zubičke?“, podsmešljivo će dekan.

„Ja sam ovde glavni i hoću zasebno kupatilo i tačka“, odlučno reče Ridkali. „Jasno? I hoću da bude gotovo do Prašćićne noći. Jasno?“

E, to vam je muka s počecima. Ponekad, kad imate posla s okultnim dimenzijama, koje imaju vrlo osoben odnos prema vremenu, posledica može da nastupi malo pre uzroka.

Odnekud se sasvim tiho, gotovo na pragu čujnosti, začulo *tingelingegingelinge*, nalik pesmi sićušnih srebrnih zvona.

Otprilike u isto vreme dok je arhirektor zahtevao svoja prava, Suzan Sto Helit sedela je u krevetu i čitala uz sveću.

* Ovaj razgovor daje vam otprilike sve što treba da znate o ljudskoj civilizaciji, ili bar o onom njenom delu koji je sada pod vodom, iza rešetaka ili još nije ostavio pušenje.

Mraz je šarao prozorska stakla.

Volela je večernji mir, kada smesti decu u krevet i ostane manje-više prepuštena sama sebi. Gospođa Gamašna se panično plašila da joj daje bilo kakva uputstva, ali joj je zato davala platu.

Naravno, novac joj uopšte nije bio bitan. Važno je da je ona sada Svoja Žena i da ima Pravi Posao. A dadiljisanje *jeste* pravi posao. Doduše, bilo je malčice ponižavajuće kad je poslodavka otkrila da je Suzan vojvotkinja, pošto po knjizi starostavnoj gospođe Gamašne – koja bi se pre mogla nazvati sveščicom ispisanom vrlo krupnim rukopisom – viša klasa ne treba da radi nego da se izležava. Suzan je jedva uspela da je oduči od kniksovanja kad god se sretnu.

Uto joj nekakvo treperenje privuče pažnju.

Plamen sveće pružao se potpuno vodoravno, kao na jakom vetru.

Osvrnula se. Zavesa se odmakla od prozora, koji...

...se uz tresak naglo otvorio.

Ali nije bilo vetra.

Ili bar ne u ovom svetu.

Različite slike počese da joj promiču kroz um. Crvena lopta... oštri miris snega... A onda sve iščeze i ostade jedino...

„Zubička?“, glasno će Suzan. „Zar opet?“

Trepnula je i potom, baš kao što je i očekivala, sve je bilo kao pre – prozor zatvoren, zavesa nepomična a plamen sveće nedužno uspravan. O, ne, ne ponovo. Ne posle toliko vremena. A baš joj je lepo krenulo...

„Šužan?“

Osvrnula se. Na vratima sobe stajala je bosonoga devojčica u spavaćici.

Uzdahnula je. „Šta je bilo, Tvajla?“

„Šužan, pvašim se šudovišta iz podvuma. Hoše da me pojede.“

Odlučno je zatvorila knjigu i zapretila prstom.

„Šta sam ti rekla za to bebeće glupiranje, Tvajla?“, reče.

„Rekla si da ne smem to da radim“, odgovori devojčica. „I da je prenaplašeno šuškanje odraz krivice. I da to radim samo da bih privukla pažnju.“

„Vrlo dobro. Koje je čudovište ovog puta?“

„Ono veliko šupavo ošmo...“

Suzan ponovo podiže prst. „Kako, molim?“, reče pretećim glasom.

„Veliko čupavo osmokrako“, ispravila se Tvajla.

„Opet? Pa dobro, šta je tu je.“

Ustala je i navukla kućnu haljinu, trudeći se da zadrži prisebnost pred detetom. *Znači, vraćaju se.* Zašto baš čudovište iz podruma? Prošli put joj je oduzelo čitav dan. Sva je prilika da će ponovo morati da se priseća budućnosti.

Odmahnula je glavom. Ma koliko brzo da trčiš, na kraju ćeš ipak sustići samog sebe.

Ako ništa drugo, bar je s čudovištima lako. S *njima* je već naučila da se nosi. Uzela je žarač sa stalka u dečjoj sobi i pošla niz zadnje stepenice, a Tvajla za njom.

Gamašnini su imali goste na večeri. Iz trpezarije se čuo prigušeni žamor glasova.

I baš dok se šunjala kraj vrata, ona se otvoriše i Suzan se nađe okupana žutom svetlošću. „Bogo moj, di se smuca ova devojana u šlafroku, pa još sa *žaračom*?“

Uspela je da među tamnim siluetama spram jarke svetlosti razazna zabrinuto lice gospođe Gamašne.

„Suzan? Ja... šta to radite?“

Suzan pogleda u žarač, pa ponovo u poslodavku. „Tvajla kaže da se plaši čudovišta iz podruma, gospođo.“

„Pa s' ti pošla da ga izdevetaš tim žaračom?“, upita neko. U vazduhu se osećao težak vonj rakije i cigara.

„Da“, jednostavno odgovori Suzan.

„Ovo je naša dadilja“, reče gospođa Gamašna. „Znate... pričala sam vam o njoj.“

Izrazi lica promeniše se kao po komandi. Odjednom je zavladała atmosfera znatiželjnog poštovanja.

„U stvari, to je zdravo dobra ideja“, reče neko. „Kad deca umisle d' imadeš čudovište u podrumu, najbolje d' odeš i malo mlataraš žaračom i dernjaš se, pa oni ondak pomisle da je sve u redu. Dobro si se setila, devojano. Bistra mala. I savremena.“

„Stvarno ste to naumili, Suzan?“, zabrinuto upita gospođa Gamašna.

„Da, gospođo“, skromno će Suzan.

„Tako mi Ija, to moram da vidim! Ne mož' svakog dana da viš' vakvo devojče da deveta čudovišta“, reče neki muškarac. Hodnik se ispuni šumom svile i duvanskim dimom kad zvaničnice nagrnuše iz trpezarije.

Suzan uzdahnu i nastavi ka podrumu, a Tvajla ostade da skrušeno sedi na vrhu stepeništa.

Čulo se otvaranje i zatvaranje vrata.

Prvo je nakratko zavladała tišina, a onda se prolomi jeziv vrisak. Neka žena se onesvesti, a jednom gostu ispade cigara iz usta.

„Ništa se ne sekirajte. Sve će biti u redu“, mirno reče Tvajla. „Suzan uvek pobedi. Sve će biti u redu.“

Potom usledi treska i zveka, pa onda brujanje i na kraju nešto nalik kлокotanju.

Suzan otvori vrata i izađe iz podruma. Žarač je bio sav ispresavijan pod pravim uglovima. Dočekali su je snebivljivim aplauzom.

„Alal vera, devojano“, reče neko. „Vrlo psihološki. Dobro si se opsetila da saviješ žarač. Sad te više nije stra’ je l’ tako, malena?“

„Nije“, odgovori Tvajla.

„Eto! *Vrlo* psihološki.“

„Suzan kaže da ne treba da se plašim, nego da se naljutim“, reče Tvajla.

„Pa, hvala, Suzan“, reče gospođa Gamašna, sada već potpuno nalik meduzi od živaca. „I tako... Dragi gosti... i vi, gosin Džefri... ako biste bili tako ljubazni da se vratite u trapezariju... u stvari, hoću da kažem u salon za crtanje...“

Društvanke počeo da odmiče hodnikom. Poslednje što je Suzan čula pre no što su se vrata trpezarije zatvorila bilo je: „Zdravo ubedljivo!“ i „Vide li ti kako je samo savila onaj žarač?“

Sačekala je malo.

„Jesu li svi otišli, Tvajla?“

„Jesu, Suzan.“

„Odlično.“ Vratila se u podrum i izašla tegleći nešto veliko, dlakavo i osmonogo. Odvukla ga je do vrha stepeništa, pa pomoćnim hodnikom do zadnjih vrata i nogom ga gurnula napolje. Ionako će ispariti pre jutra.

„Eto, *tako* treba s čudovištima“, reče.

Tvajla ju je gledala netremice.

„Pa, draga moja, vreme je za spavanje“, reče Suzan podigavši je u naručje.

„Možeš li da mi ostaviš žarač pored kreveta?“

„Naravno.“

„On ubija baš sva čudovišta, zar ne?“, pospano je mrmljala devojčica dok ju je Suzan nosila uza stepenice.

„Nego šta“, odgovori Suzan. „Bez izuzetka.“

Smestila je devojčicu u krevet do bratovljevog i naslonila žarač na sanduk s igračkama.

Imao je mesinganu dršku dok je ostatak, sada ispresavijan, bio napravljen od nekog jeftinog metala. Suzan pomisli kako bi ga vrlo rado isprobala na prethodnoj dadilji.

„kunoć.“

„Laku noć.“

Vratila se u svoj sobičak, uvukla se u krevet i podozrivo odmerila zavesu.

Bilo bi baš lepo kad bi mogla da sve pripiše svojoj uobrazilji. A bilo bi i jednako *glupo* kad bi to učinila. Već dve godine živi normalno, u stvarnom svetu, bez ijednog sećanja na budućnost...

A možda je sve samo sanjala (mada i snovi mogu biti stvarni...).

Uporno se trudila da ne obraća pažnju na dugačku nit stegnutoг voska, koja je ukazivala na činjenicu da je sveća, makar nakratko, bila izložena vetru.

Dok je Suzan tonula u san, lord Dauni je sedeo u svom kabinetu i bavio se papirologijom.

Sebe je smatrao ubicom. Ili bolje reći Ubicom. Veliko slovo je veoma važno. Ono razdvaja protuve koje se smucaju unakolo ubijajući ljude za pare od gospode kojoj se s vremena na vreme obraćaju za savet druga gospoda, koja žele da se za odgovarajuću naknadu iz krtine njihovog života ukloni pokoja koščica.

Članovi Esnafa ubica smatrali su sebe obrazovanim svetom, onim koji ume da uživa u dobroj muzici, hrani i knjizi. Osim toga, znali su vrednost ljudskog života. I to, u većini slučajeva, do u paru.

Kabinet lorda Daunija bio je obložen tablama od hrastovine i zastrven debelim tepihom. Nameštaj je bio veoma star

i prilično pohaban, ali ne ofucan, nego *fino* pohaban, onako kako se haba jedino veoma dobar nameštaj nakon viševekovne pažljive upotrebe. Bio je to *zreo* nameštaj.

Ispred kamina u kome je gorela cepanica, dva psa su spavala u vidu nerazaznatljive gomile, kako to već biva s velikim dlakavim psima.

Osim tihog hrkanja i pucketanja vatre, čulo se jedino škripanje Daunijevog pera i kucanje velikog starinskog sata kraj vrata... što su sve bili obični, domaći zvukovi kojima je jedina svrha da naglase tišinu.

Ili je bar tako bilo sve dok neko nije pročistio grlo.

Po zvuku je bilo vrlo jasno da svrha njegovog ispuštanja nije otklanjanje prisustva dosadne mrve kekso, nego najpriestojniji mogući način ukazivanja na prisustvo dotičnog grla.

Dauni prekide pisanje, ali ne diže pogled.

Potom je, nakon nečega što bi se moglo nazvati kratkim razmišljanjem, službenim tonom rekao: „Vrata su zaključana a prozori zamandaljeni. Psi se nisu probudili. Nije se čula škripa poda, niti se oglasilo ijedno od ostalih sredstava za uzbunjivanje koja neću pominjati ovom prilikom. To bitno sužava izbor mogućih objašnjenja. Ne verujem da ste duh, a bogovi retko imaju običaj da toliko pristojno obznanjuju svoje prisustvo. Naravno, mogli biste biti i Smrt, ali čisto sumnjam da bi on gubio vreme na kurtoaziju. A i osećam se prilično dobro. Hm.“

Nešto se nećujno primače njegovom stolu.

„Zubi su mi u odličnom stanju, tako da verovatno niste ni vila Zubička. Čaša dobrog konjaka pre spavanja vrlo lepo otklanja potrebu za Peskojem. Koliko vidim, ovde sve radi kako treba, što znači da niste ni Majstor Kvariš. Hm.“

Posetilac doleluja još malo bliže.

„Gnom bi verovatno mogao da se provuče kroz mišju rupu kad ne bi bilo mišolovki“, nastavio je Dauni. „Bauci prolaze

kroza zidove, ali bilo bi vrlo aljkavo da tek nakon toga objave svoje prisustvo. Zaista sam zbunjen. Hm.“

Tek je onda podigao pogled.

U vazduhu je lebdeo sivi ogrtač. Izgledalo je kao da u njemu ima nekoga – lepo su se videli obrisi tela – s tim što je taj neko nevidljiv.

Daunija obuze pomalo neprijatno osećanje da taj neko nije nevidljiv, već da uopšte nije tu, ili bar ne u fizičkom smislu.

„Dobro veče“, reče čudnom gostu.

Dobro veče, lorde Dauni, odgovori ogrtač.

Um je primio ovu rečenicu, ali uši su se klele da nisu čule ni reč.

E, sad, neko koga je lako uplašiti teško bi postao poglavar Esnafa ubica. Osim toga, uopšte nije bilo razloga za strah. Štaviše, primetio je Dauni, ta prikaza izgledala je zapanjujuće dosadno. Kada bi učmalo životarenje imalo oblik, onda bi verovatno izgledalo upravo ovako.

„Da možda niste avet?“, reče.

Naša priroda nije predmet ovog razgovora, dopre mu do uma. Došli smo poslom.

„Želite da upokojite nekoga?“

Da okončamo.

Dauni se zamisli. Ovo uopšte nije toliko neobično koliko bi neko u prvi mah pomislio. I ranije je imao slične slučajeve. *Svako* može da koristi njihove usluge. Svojevremeno je nekoliko zombija preko Esnafa izravvalo račune sa svojim ubicama. Štaviše, često je imao običaj da naglasi kako se oni zalažu za potpunu demokratiju. Ne trebaju vam ni natprosečna inteligencija, ni društveni položaj, ni lepota, ni šarm da biste došli do ubice. Treba vam samo novac, koji je, za razliku od svega navedenog, svakome dostupan. Osim siromašnima, naravno, ali nekim ljudima zaista nema pomoći.

„Da okončate...“ Zanimljiv izbor reči.

„Mogli bismo da...“, zaustio je.

Naknada će zavisiti od složenosti zadatka.

„Naš cenovnik...“

Plaćićemo vam tri miliona dolara.

Dauni se zavalio. To je četiri puta više od najveće naknade koju je ikada ostvario neki član Esnafa, a i tada je reč bila o porodičnom aranžmanu s gostima na noćenju.

„Bez suvišnih pitanja?“, upita kako bi dobio na vremenu. I bez suvišnih odgovora.

„Ukazuje li tolika svota na težinu zadatka? Da li je mušterija dobro čuvana?“

Uopšte nije čuvana, ali ju je gotovo nemoguće izbrisati uobičajenim oružjima.

Dauni klimnu glavom. To ne mora da predstavlja problem. Esnaf je tokom mnogih godina postojanja sakupio prilično lepu zbirku neuobičajenih oružja. Izbrisati? Neobičan izbor reči...

„Volimo da znamo za koga radimo“, reče.

Sigurni smo da je tako.

„Hoću da kažem da nam treba vaše ime. Ili imena. Naravno, sve ostaje strogo poverljivo. Moramo nekako da zavedemo slučaj.“

Možete nas zvati... kontrolorima?

„Stvarno? A šta to kontrolišete?“

Sve.

„Zaista smatram da treba da znam nešto više o vama.“

Imamo tri miliona dolara.

Dauni je razumeo poruku, iako mu se nije preterano sviđala. Tri miliona dolara može da kupi mnogo ćutanja.

„Znači tako?“, reče. „U tom slučaju, pošto ste nova mušterija, mislim da bi isplata trebalo da se obavi unapred.“

Kako vi želite. Zlato je u vašem trezoru.

„Hoćete da kažete kako će uskoro biti tamo?“

Ne. Od početka je tamo. Znamo to jer smo ga sâmi tamo ostavili.

Dauni se nakratko zagleda u prazan ogrtač, a onda ne spuštajući pogled ispruži ruku i uze teletrubu.

„Gospodine Vinvo?“, reče nakon što je zviznuo u nju. „Da, ja sam. Recite mi koliko trenutno imamo u trezoru. Ma samo približno. Zaokružite na milion.“ Odmaknuo je teletrubu od uвета i sačekaо. „Dobro, a sad budite dobar dečko i proverite mi to. Važi?“

Spustio je teletrubu i položio dlanove na sto.

„Mogu li vam ponuditi neko piće dok čekamo?“, upita.

Da. Verujemo da možete.

Dauni ustade i s olakšanjem ode do vitrine s pićem. Pružio je ruku ka staroj i veoma vrednoj zbirci boca s nalepnicama Mur, Nižd, Otrop i Iksiv.*

„Šta biste popili?“, reče, pitajući se gde kontrolori drže usta. Ruka mu je nakratko zastala kraj najmanje boce, na kojoj je pisalo Vorto.

Mi ne pijemo.

„Ali kad sam vas pitao mogu li vam ponuditi...“

Svakako. Procenili smo da ste potpuno sposobni da to učinite.

„Aha.“ Dauni poseže za bocom viskija, ali onda se predomisli. U tom trenutku se iz teletrube začu zvižduk.

* Zaista je tužno, ako ne i strašno, što fini svet misli da će zavarati poslugу ako pića drži u bocama na kojima su imena ispisana natraške. Baš zato je jedan politički korektan slugа uzeо zdravo za gotovo, а i za potpuno opravdano, da njegovi poslodavci neće primetiti da je boca viskija puna ečašip.

„Da, gospodine Vinvo? Stvarno? Ozbiljno? U poslednje vreme često nalazim zagubljeni sitniš pod jastucima na kauču. Potpuno je neverovatno koliko se toga naku... Ne, ne, nisam mislio da... Da, *imam* razlog što sam... Da, vratite se u krevet. Odlična ideja. Hvala.“

Spustio je teletrubu. Ogrtač je nepomično visio u vazduhu. „Sad moram da znam gde, kad i, naravno, ko“, reče.

Kapuljača klimnu. Mesto se ne nalazi ni na jednoj karti. Želeli bismo da posao bude obavljen do kraja nedelje. To je veoma važno. A što se tiče osobe...

Na Daunijevom stolu se pojavi crtež a u um mu pristigoše reči: Nazovimo ga Debeljko.

„Da li je ovo nekakva šala?“, upita Dauni.

Mi se ne šalimo.

U to ne sumnjam, pomisli Dauni i poče da dobuje prstima po stolu.

„Mnogi veruju da ta... osoba... ne postoji“, reče.

Sigurno postoji. Kako biste ga inače odmah prepoznali? Mnogi se redovno dopisuju s njim.

„Da, naravno, on postoji na *neki* način...“

Sve postoji na neki način. Nas zanima prestanak njegovog postojanja.

„Možda će biti malo teže pronaći ga.“

U svakoj ulici naći ćete osobe koje znaju njegovu adresu.

„Da, naravno“, reče Dauni, pitajući se zašto bi neko *njih* nazivao osobama. Baš čudan izbor reči. „Ali, kao što i sami rekoste, ne verujem da iko od njih može pokazati to mesto na karti. A čak i da može, *kako* iko može da okonča... Debeljka? Čašom otrovnog vina?“

Kapuljača nije imala usta koja bi se razvukla u osmeh.

Niste razumeli prirodu unajmljenja, začu Dauni u glavi.

Sad se već ljutnuo. Niko ne *unajmljuje* Ubice. Možete ih angažovati, priuštiti ili naručiti, ali nikada *unajmiti*. Samo se possluga unajmljuje.

„A šta to nisam razumeo?“, upita.

Mi plaćamo. Vi nalazite način i sredstvo.

Ogrtač počeo da bleedi.

„Kako da vas kontaktiram?“, upita Dauni.

„Javićemo se mi vama. Znamo gde ste. Znamo gde je svako na svetu.“

Prikaza iščeze. Istog trenutka se otvoriše vrata i pojavi se unezvereni gospodin Vinvo, esnafski blagajnik.

„Izvinite što vas uznemiravam, gospodine, ali zaista sam morao da dođem!“, reče i baci nekakve metalne kružice na sto. „Pogledajte!“

Dauni oprezno uze jednu zlatnu pločicu. Izgledala je kao novčić, ali...

„Nisu apoentovani!“, reče Vinvo. „Nemaju ni glavu, ni pismo ni obrub! To su samo prazne pločice. Potpuno prazne!“

Dauni zausti da upita: „Bezvredne?“ Pomalo se nadao da je tako. Ako su oni – ko god bili – platili bezvrednim žetončićima, onda nema ni „d“ od dogovora. Međutim, znao je da to nije tako. Ubice rano nauče da prepoznaju novac.

„Prazne pločice“, reče, „od čistog zlata.“

Vinvo nemo klimnu glavom.

„Pa dobro“, reče Dauni. „I to je novac.“

„Sigurno je magijski!“, reče Vinvo. „Znate da ne primamo magijski novac!“

Dauni nekoliko puta baci novčić na sto. Zvečao je zadovoljavajuće bogato. Očigledno nije magijski. Magijski novac samo izgleda kao pravi, pošto mu je jedina namena da prevari nekog. A ovaj nije bio okaljan čak ni nečim toliko ljudskim

i tričavim kao što je valuta. Čisto zlato, govorili su mu prsti. Uzmi ili ostavi.

Razmišljao je dok je Vinvo premirao od brige.

„Prihvat ćemo“, reče.

„Ali...“

„Hvala, gospodine Vinvo. To je moja konačna odluka“, reče Dauni. Zagledao se u prazno nekoliko sekundi, a onda se nasmeši. „Da li je gospodin Čajupet još u zgradi?“

Vinvo ustuknu. „Mislio sam da je veće odlučilo da ga otpusti“, reče ukočeno. „Posle onog...“

„Gospodin Čajupet ima drugačiji pogled na svet nego ostali“, reče Dauni pa uze crtež sa stola i zagleda se u njega.

„Pa, da, mislim da je to svakako tačno.“

„Pošaljite ga kod mene.“

Esnaf je stecište svakojakog sveta, pomisli Dauni i zapita šta je Vinva privuklo njima. Taj verovatno ne bi mogao nekome da zarije nož u srce da slučajno krv ne bi isprljala novčanik. Ali zato gospodin Čajupet...

Muka je u tome što Esnaf uzima mlade momke i pruža im izvrsno obrazovanje, koje slučajno uključuje i umeće hladnokrvnog i čistog ubijanja za novac ili za dobrobit društva. Ili bar za dobrobit onog dela društva koji poseduje novac. Ostali se teško mogu nazvati društvom.

Međutim, s vremena na vreme naleti i neko kao gospodin Čajupet, kome novac uopšte nije bitan. On ima zaista briljantan um, ali briljantan kao napuklo ogledalo. Tu su i britke ivice i duge i odsjaji, ali i nešto što je prslo. I to mnogo.

Gospodin Čajupet je previše uživao u svom poslu. I u ljudima s kojima radi.

Dauni je bio rešen da gospodinu Čajupetu uskoro priredi nesrećan slučaj. Kao i mnogi ljudi bez morala, Dauni je imao sistem vrednosti, a Čajupet je bio daleko ispod njih. Ubistvo

je složena igra, namenjena ljudima koji poznaju pravila ili bar imaju dovoljno novca da priušte usluge nekoga ko ih zna. Čisto ubistvo je čisto zadovoljstvo. Mnogo krvi ne sme da predstavlja zadovoljstvo. Tako se samo izbija na loš glas.

S druge strane, uvrnuti um gospodina Čajupeta predstavljaće upravo savršenu alatku za ovaj posao. A ako se ispostavi da nije u pravu... pa, ko bi mogao da mu zameri?

Nastavio je da se bavi papirima. Prosto je neverovatno koliko se brzo gomilaju. Ali to je posao koji se mora obaviti. Baš kao i ubistva.

Uskoro se začu kucanje. Dauni odloži papire i zavalj se.

„Uđite, gospodine Čajupete“, reče. Nikad nije zgoreg iza-
zvati strahopoštovanje kod sagovornika.

Međutim, na vratima se pojavi jedan od esnafskih slugu pažljivo noseći poslužavnik s čajem.

„A, Karteru“, reče lord Dauni, vešto prikrivši iznenađenje. „Spusti to na onaj stočić.“

„Da, gospodine“, reče Karter, pa se osvrnu i klimnu glavom. „Oprostite, gospodine. Odmah ću doneti još jednu šolju.“

„Molim?“

„Za vašeg gosta, gospodine.“

„Kakvog gosta? Doduše, očekujem gosp...“

Zaćutao je. Osvrnuo se.

Jedan mladić sedeo je na prostirci pred kaminom i mazio pse.

„*Gospodin Čajupet!*“

„Izgovara se kao 'rukovet' a ne kao čaj u pet“, pomalo pre-
korno reče Čajupet. „Svi tu greše.“

„Kako ste uspeli?“

„Vrlo lako, gospodine. Malo sam oprljio stopala, ali ništa strašno.“

Na prostirci se videlo nekoliko komadića spaljenog drveta. Dauni se seti da je čuo kad su se otkotrljali iz kamina, ali da nije obraćao pažnju na to. Ionako niko ne bi mogao da uđe kroz dimnjak. Na vrhu je teška gvozdена rešetka.

„Da, ali ima jedan zazidani kamin u staroj biblioteci“, reče Čajupet, očigledno mu pročitavši misli. „Dimnjaci su povezani ispod rešetke. Bila je to prava šetnjica, gospodine.“

„Šetnjica...“

„O, da, gospodine.“

Dauni klimnu glavom. Navika starih građevina da budu ispresecane zazidanim prolazima nešto je što se nauči na početku karijere. A onda i zaboravi, dodao je u sebi. Baš kao i činjenica da nije zgoreg izazvati strahopoštovanje kod sagovornika. Zaboravio je da je to naučio upravo u Esnafu.

„Izgleda da su vas psi zavoleli“, reče.

„Umem sa životinjama, gospodine.“

Čajupet je imao mladalačko, iskreno i prijateljsko lice. Ili je bar tako izgledao jer se uvek smešio. Utisak je kvarilo jedino to što je imao samo jedno oko. Drugo je izgubio u nekakvoj nesreći o kojoj nije hteo da priča, a umesto njega je imao staklenu kuglicu. Rezultat je bio prilično zastrašujuć. Međutim, Daunija je mnogo više brinulo ono drugo, koje bi se vrlo uslovno moglo nazvati normalnim. Nikada nije video nekog s toliko malim i jasnim zenicama. Čajupet je virio u svet kroz rupicu veličine glave čiode.

Shvatio je da mu je drago što sedi za stolom. To je još jedna Čajupetova osobina. Ljudi se sigurnije osećaju kad se nešto nalazi između njih i njega.

„Volite životinje?“, reče. „U izveštaju piše da ste ser Džordžovog psa prikucali za plafon.“

„Nisam mogao da radim od njegovog laveža, gospodine.“

„Neko drugi bi ga samo uspavao.“

„Oh.“ Čajupet je nakratko izgledao utučeno, ali ubrzo se ozari. „Ali obavio sam zadatak, gospodine. U to nema sumnje, gospodine. Ogledalcetom sam proverio da li ser Džordž još diše. I to sam napisao u izveštaju.“

„Da, svakako.“ S tim što je u tom trenutku žrtvina glava bila nekoliko stopa udaljena od ostatka tela. Prosto je užasno što Čajupet ne vidi ništa čudno u tome.

„A... posluga...?“, upita Dauni.

„Nisam smeo da rizikujem da upadnu, gospodine.“

Dauni klimnu glavom, takoreći hipnotisan pogledom staklenog oka i glave čiode. Ne, nikako nisi smeo da rizikuješ da upadnu. Svakom ubici može da se desi da se susretne s ozbiljnim protivnicima, možda čak i s onima koji su potekli iz iste škole, ali jedan starac i služavka koja se slučajno zatekla u kući...

Dobro, nije to pravilo u doslovnom smislu reči, pomislio je Dauni, ali Esnaf je vremenom razvio praksu urednosti u obavljanju posla, što je uključivalo i zatvaranje vrata i čišćenje za sobom. Povređivanje nedužnih smatralo se gorim nego povređivanje moralnog ustrojstva društva. Bilo je to kršenje pravila lepog vaspitanja. I još gore. To je *neukusno*. Ali i dalje nije pravilo...

„Nisam valjda nešto pogrešio, gospodine?“, uznemireno upita Čajupet.

„Pa... mogli ste to da izvedete i malo... elegantnije“, reče Dauni.

„O, hvala, gospodine. Volim da čujem dobar savet. Upamtiću to za sledeći zadatak.“

Dauni duboko udahnu.

„Upravo o tome i želim da razgovaramo“, reče, pa uze crtež s... kako ga je ono čudo nazvalo... Debeljko?

„Živo me zanima“, reče, „kako biste se rešili ovog... gospodina?“

Znao je da bi svako drugi na ovo prasnuo u smeh i rekao mu nešto kao: „Sigurno se šalite, gospodine.“ Međutim, Čajupet se blago povi napred i zamisli se.

„Teško, gospodine.“

„Ne sumnjam“, složi se Dauni.

„Trebalo bi mi nešto vremena da smislim plan, gospodine“, nastavio je Čajupet.

„Naravno da bi...“

Uto se začu kucanje i Karter se ponovo pojavi noseći još jednu šolju i tacnu. Klimnuo je Dauniju u znak pozdrava i izašao.

„To je to, gospodine“, reče Čajupet.

„Molim?“, na trenutak se zbuni Dauni.

„Smislio sam plan, gospodine“, staloženo će Čajupet.

„Stvarno?“

„Da, gospodine.“

„Tako brzo?“

„Da, gospodine.“

„Neverovatno!“

„Pa, gospodine, znate da su nas na obuci podsticali da razmatramo hipotetičke probleme...“

„Da, naravno, to je odlična vežba za...“, poče Dauni, pa preneraženo začuta.

„Hoćete da kažete da ste proveli izvesno vreme u kovanju planova za uklanjanje Dedu Prasa?“, reče klonulo. „Seli ste i razmišljali kako biste to izveli? *Time* ste se bavili u slobodno vreme?“

„O, da, gospodine. I kako da uklonim Patku zadušnog kolača. I Peskoja. I Smrt.“

Dauni trepnu. „Smislili ste kako da uklonite...“

„Da, gospodine. Razvio sam sijaset planova. Naravno, radio sam to samo u slobodno vreme.“

„Samo malo. Hoću da budem siguran da sam vas dobro razumeo, gospodine Čajupete. Vi ste... se posvetili... iznalaženju načina... da ubijete *Smrt*?“

„Samo kao hobi, gospodine.“

„Da, da. Hobi. Da. Svojevremeno sam sakupljao leptire“, reče Dauni, prisećajući se zadovoljstva s kojim je umakao iglu u otrov, „ali...“

„Znate, gospodine, pristup je u suštini potpuno isti kao kod ljudskih bića. Mogućnost, geografija, tehnika... Samo treba uzeti u obzir činjenice o onome kog želite da uklonite. A o *ovome* se zaista mnogo zna.“

„I vi ste zaista razvili plan?“, gotovo zadivljeno upita Dauni.

„Oh, još odavno, gospodine.“

„A kada, ako smem da znam?“

„Mislim da je to bilo dok sam jedne Prašćične noći ležao u krevetu.“

Pobogu, pomisli Dauni, kad samo pomislim da sam ja ležao čekajući da čujem zvuk praporaca.

„Svaka čast“, reče.

„Možda ću morati da proverim neke pojedinosti, gospodine. Bio bih vam zahvalan ako mi omogućite pristup *Mračnoj biblioteci*. Ali, da, mislim da manje-više imam rešenje problema.“

„Ali... *on*... mnogi veruju da je besmrtn.“

„Svako ima neku slabu tačku, gospodine.“

„Čak i *Smrt*?“

„O, da. Naravno. I te kako.“

„Stvarno?“

Dauni ponovo počeo da dobuje prstima po stolu. Nemoguće je da je taj mladić razvio plan za tako nešto, reče u sebi. On možda jeste uvrnut – uvrnut? Pre će biti da mu je mozak vezan u mrtvi čvor! – ali Debeljko nije tek obična meta u

nekom tamo dvorcu. Da je tako, neko bi već pokušao da mu uđe u trag.

Preplavilo ga je zadovoljstvo. Čajupet neće uspeti, a možda čak i nastrada ako mu je plan dovoljno glup. A Esnaf će možda ostati bez zlata. A možda i neće.

„Dobro“, reče. „Nema potrebe da mi saopštavate svoj plan.“

„I bolje je tako, gospodine.“

„Kako to mislite?“

„Zato što ga možda ne biste odobrili.“

„Čudi me što ste toliko uvereni da ćete uspeti, gospodine Čajupete.“

„Samo logički razmišljam o problemu, gospodine“, reče mladić. Zvučao je pomalo prekorno.

„Logički?“

„Valjda je to zato što imam malo drugačiji pogled na svet nego ostali, gospodine“, reče Čajupet.

Bio je to prilično miran dan za Suzan, iako je na putu u park Gavejn zgazio pukotinu na pločniku. I to namerno.

Među mnogobrojnim strahovima koje je prethodna dadilja u svom veseljačkom pristupu vaspitanju ostavila deci bio je i onaj da decu koja gaze pukotine iza prvog ćoška čeka medved.

Suzan je već bila navikla da nosi žarač pod kaputom. Obično je jedan udarac završavao posao, pošto su zveri ionako bile zapanjene što ih vidi još neko.

„Gavejne“, rekla je, mrko gledajući medveda, koji ju je u međuvremenu primetio i sada je pokušavao da se odšunja praveći se da gleda svoja posla.

„Da?“

„Namerno si zgazio onu pukotinu da bih morala da pre-
tučem ono jedno stvorenje, čija je jedina greška to što je htelo
da te rastrgne.“

„Samo sam skakutao...“

„Kako da ne. Deca tako skakuću samo ako su drogirana.“
On se na to umiljavajuće isceri.

„Uхватim li te ponovo da mi se ulizuješ, vezaću ti ruke na
potiljku“, strogo reče ona.

Mališan klimnu glavom i otrča da gurne Tvajlu s ljljaške.

Suzan zadovoljno odahnu. Bilo je to njeno lično otkriće.
Deca se ne prepadnu besmislenih pretnji, ali ipak urade ono
što im se kaže. Pogotovu ako su slikovite.

Prethodna dadilja koristila je kao vaspitne mere razno-
razne ale i bauke. Uvek je postojalo nešto što samo čeka da
pojede ili ugrabi dečake i devojčice koji počinu zločine kao što
su mucanje ili tvrdoglavo i neprijatno istrajavanje u pokušaji-
ma da se piše levom rukom. Ili Makazar koji vreba decu koja
sisaju prst. Ili bauk u podrumu. Od takvih je cigala sazdano
detinjstvo.

Međutim, Suzanini pokušaji da ih razuveri samo su sve
pogoršali.

Tvajla je počela da piški u krevet. Doduše, možda je to bio
naivan vid odbrane od strašnog zubatog stvora za kog je bila
sigurna da je vreba odozdo.

Suzan je morala da se nosi s time već od prve noći, kada ju
je malena, sva uplakana, probudila jer se plaši bauka iz ormara.

Uzdahnula je i otišla da vidi šta se tamo dešava. Toliko se
bila naljutila da je izvukla jadnička iz ormara, odalamila ga
žaračem u glavu, iščašila mu rame koliko da naglasi ozbiljnost
svojih namera, i išutirala ga iz kuće.

Deca su uporno odbijala da prestanu da veruju u čudovišta
pošto su, budimo iskreni, prokleta dobro znala da ona postoje.

Ali Suzan je otkrila da jednako čvrsto mogu da veruju i u žarač.

Sela je na klupu i nastavila da čita. Svakodnevno je vodila decu na mesta gde mogu da se druže s vršnjacima. Smatrala je da oni koji se u detinjstvu dovoljno igraju ne pate od strahova kad odrastu. Osim toga, lepo je slušati žamor razigranih mališana, pod uslovom da ste dovoljno daleko da ne razumete ni reč.

Kasnije ih čeka nastava. Mnogo joj je bolje išlo otkako je izbacila slikovnice o loptici-skočici i psu po imenu Žuća. Gavejnu je dala knjige o ratnim pohodima generala Taktikusa, koje su bile prigodno krvožedne i, što je još važnije, namenjene odraslim čitaocima. Zahvaljujući njima, dečak je iz nedelje u nedelju udvostručavao svoj rečnik i sada je već mogao da u svakodnevним razgovorima koristi reči kao što je „rašćerečiti“. Na kraju krajeva, besmisleno je učiti decu kako da budu deca. Ona su prirodno nadarena za to.

A ona je, na sopstveni užas, shvatila da je isto tako prirodno nadarena za rad s decom. Sumnjičavo se pitala da li joj je to porodična crta. I da li je, ako se može suditi po spremnosti njene kose da se upakuje u savršenu punđu, predodređena da to radi do kraja života.

Za sve su krivi njeni roditelji, iako nisu hteli da na kraju ovako ispadne. Ili se bar Suzan velikodušno nadala da to nisu hteli.

Želeli su da je zaštite, da je drže podalje od svih svetova osim ovog, od svega što se naziva okultnim, od... dobro, prosto rečeno: od njenog dede. Zbog toga je, verovala je, ispala pomalo uvrnuta.

S druge strane, to i jeste posao roditelja. Svet je toliko pun oštrih krivina da biste se, ukoliko vas ne uvrnu na nekoliko

mesta, zaista teško uklopili. Osim toga, bili su brižni i blagi i pružili su joj ne samo topao dom nego i obrazovanje.

I to dobro, ako ćemo pravo. Doduše, tek je kasnije shvatila da je to bilo obrazovanje unutar obrazovanja. Svako ko želi da izračuna zapreminu kupe bez oklevanja će zvati Suzan Sto Helit, baš kao i onaj ko ne može da se seti nekog pohoda generala Taktikusa ili kvadratnog korena iz 27,4. Zatreba li vam neko ko može da na pet jezika ćaska o vođenju domaćinstva i kupovini namirnica, tu je opet Suzan. Obrazovanje je prosto kô pasulj.

Ali *učenje* je teško.

Sticanje obrazovanja prilično liči na zaraznu polnu bolest, koja vas učini nepodobnima za mnoge poslove, ali zato imate potrebu da je širite dalje.

I tako je Suzan postala dadilja. Bio je to jedan od retkih poslova kojim su plemkinje mogle da se bave. I ozbiljno ga je shvatala. Zaklela se da će, počne li da igra s dimnjačarima po krovovima, samu sebe kišobranom tući do smrti.

Posle večere im je uvek čitala priče. Obožavali su ih. One u knjizi bile su prilično jadne, ali su zato Suzanine verzije odlično prolazile, pošto su sadržale i dodatna objašnjenja.

„...i onda je Džek posekao stabljiku pasulja, dodajući time ubistvo i ekološki vandalizam spisku zločina na kome su već bili krađa, zavođenje maloletnica i ometanje poseda. Na kraju se izvukao i živio srećno i dugovečno bez i trunke griže savesti zbog onog što je učinio. To pokazuje da vam je gotovo sve dozvoljeno ako ste junak, jer vam niko neće postavljati neprijatna pitanja. A sada“, reče glasno sklopivši knjigu, „na spavanje.“

Prethodna dadilja ih je naučila molitvu koja je uključivala i nadu da će neki bog ili neko sličan uzeti njihovu dušu ako

umru u snu i koja je, po Suzaninom mišljenju, sadržala skrivenu poruku da je to nešto lepo.

Zarekla se da će jednog dana pronaći tu ženu.

„Suzan“, ogласi se Tvajla ispod prekrivača.

„Da?“

„Znaš da smo prošle nedelje pisali pisma Deda Prasu?“

„Da?“

„Pa... Rejčel je u parku rekla da on ne postoji i da je to zapravo tvoj tata i onda su svi rekli da je ona u pravu.“

Iz drugog kreveta se začu šuškanje. Tvajlin brat se okrenuo ka njima i pomno pratio svaku reč.

Eto ti ga na, pomisli Suzan. Nadala se da će izbeći ovu temu. Ponavlja se priča s Patkom duševnog kolača.

„Zar je to važno kad ionako dobiješ poklone?“, upita devojčicu, otvoreno računajući na njenu pohlepu.

„Mhm.“

I eto ti ga još jednom na. Sela je na krevet pitajući se kako da se izvuče iz ovog sosa. Preko prekrivača je pomilovala devojčicu po ruci.

„Možeš to i ovako da posmatraš“, poče, pa u sebi duboko udahnu. „Gde god su ljudi zatucani i glupi... i gde god imaju, čak i po najblažim kriterijumima, opseg poimanja manji nego pile u tornadu i saznavnu moć na nivou jednonoge bubašvabe... i gde god su neizlečivo lakoverni, paćenički vezani za sigurnost dečje sobe i imaju dodira s realnošću fizičkog univerzuma koliko i ostriga s planinarenjem... *da*, Tvajla – Deda Pras postoji.“

Ništa se nije čulo ispod prekrivača, ali znala je da je ton njenog glasa poslužio svrsi. Reči su ionako bile besmislene. Njen deda bi verovatno rekao da to važi za čitavo čovečanstvo.

„kunoć.“

„Laku noć“, reče Suzan.

To nije bila čak ni krčma, već pre soba u kojoj su ljudi pili dok čekaju neke druge ljude s kojima treba da obave posao. Posao se obično odnosio na prenos vlasništva nad svim i svačim, ali zar to na kraju krajeva nije suština svakog posla?

Petorica poslovnih ljudi sedela su za stolom osvetljenim svećom na tacni. Bila je tu i otvorena boca. Vodili su računa da je drže podalje od plamena.

„Prošlo šes“, reče kovrdžavi krupajlija u čijoj bi se bradi moglo čuvati stado koza. „Zvona su odavno zvonila. Nema ga. Ajmo.“

„More sedi tu! Ubice uvek kasne. To im dođe hoh.“

„Ali ovaj je lud.“

„Ekscentričan.“

„U čemu je razlika?“

„U džaku para.“

Ostala trojica dotle nisu progovarala već su samo razmenjivala poglede.

„Čekaj malo“, reče Rabic. „Nisi nam rekô da je taj tip Ubica. Je l' da da nije rekô da je tip Ubica, je l' da, Bendžo?“

Začu se zvuk nalik potmuloj grmljavini. To je Bendžo Krasuljak pročišćavao grlo.

„Aha“, reče glas s padine podno vrha. „Nije rekô.“

Ostali sačekaše da grmljavina umine. Bendžu je čak i glas bio ogroman.

„Tip je lud“, reče onaj prvi i neodređeno odmahnu rukom kao da objašnjava da nekome za izlet nedostaju samo korpa hrane, nekoliko stolica na rasklapanje, stolnjak, escajg i čitava kolonija mrava. „I ima čudno oko.“

„Ma to je obično staklo“, reče onaj što su ga zvali Mačje Oko, dajući konobaru znak da im donese još četiri piva i čašu

mleka. „Osim toga, plaća nam deset 'iljada dolara po glavi. Zabole me uvo za njegovo oko.“

„Čuo sam da je napravljeno od onog stakla što se prave kugle za proricanje sudbine“, reče prvi. Zvali su ga Breskvica, mada niko nije znao zašto.* „Ne mož' da me ubediš da su tu čista posla.“

Mačje Oko uzdahnu. Činjenica je da ima nečeg čudnog u gospodinu Čajupetu i to niko ne može poreći. Ali u kom Ubici nema nečeg čudnog? Važno je da dobro plaća. Mnoge Ubice koriste doušnike i bravare. To jeste protiv pravila, ali kriterijumi ionako svuda padaju, pa što ne bi i tu? Obično kasne s isplatom i vole da zakinu, kao da *oni* vama čine uslugu. Ali Čajupet je u redu. Dobro, činjenica je da nakon nekoliko minuta razgovora s njim oči počnu da vam suze i da poželite da se oribate čak i s unutrašnje strane kože, ali niko nije savršen, zar ne?

Breskvica se nagnu napred. „Znate šta?“, reče. „A šta ako je on već tu? Prerušen! I smeje nam se! E, pa, ako nam se smeje, onda...“ Ispucketao je sve zglobove na prstima.

Srednji Dejv Krasuljak, poslednji od njih petorice, stade da se osvrće okolo. U mračnoj, niskoj prostoriji zaista je bilo nekoliko usamljenih gostiju. Većina ih je nosila ogrtače s navučenim velikim kapuljačama. Sedeli su sami, u uglovima, i niko ih nije prijateljski gledao.

„Ne lupaj, Breskvice“, promrmlja Mačje Oko.

„Oni to uvek rade“, nije odustajao Breskvica. „Oni su majstori prerušavanja!“

„Zar s onakvim okom?“

* Breskvica je bio od onih kojima ne postavljate nikakva pitanja, osim možda nečeg kao: „D-d-d-d-da li bi bio ljubazan da mi ne polomiš i drugu nogu ako ti dam sve pare, molim lepo?“